

філософа.

Вчення Джона Лока вперше визнає людину як самостійного громадянина та «дієздатну» особу. Таким чином, єдність усіх прав та свобод забезпечувала народження у державі громадян у сучасному сенсі слова, що могли самостійно вирішувати суспільну долю, ба більше – були стрижнем її існування.

За Г. В. Ф. Гегелем, держава являє собою ідею розуму, свободи і права, оскільки ідея і є здійсненність поняття у формах зовнішнього, наявного буття. Національну державу він розглядав як унікальне досягнення цивілізації, яке поєднує найвищу владу з найвищим ступенем і формою свободи для своїх громадян. «Суттю сучасної держави є те, що загальне має бути пов'язане з цілковитою свободою її членів та з особистим добробутом» [4], - писав Гегель.

Держава не може існувати без твердої влади і законів, що стримують енергію людей та їхні пристрасті, якщо вони набувають небезпечної спрямованості. У зв'язку з цим К. Поппер писав про парадокс свободи, коли свобода у вигляді відсутності будь-якого контролю, що її обмежує, призводить до значного її обмеження [5]. Разом з тим, особистість не терпить примусу. Виходом із суперечності, що в даному разі виникає, має бути право як стримуючий механізм і для держави, і для індивіда.

Література

1. Гоббс Т. Сочинения в 2 т. Т. 2 / пер. с лат. и англ.; сост., ред. изд., авт. вступ. ст. и примеч. В.В. Соколов. Москва: Мысль, 1991. 731 с.
2. Подковенко Т.О. Індивід, суспільство і держава: грані співвідношення у концепції Томаса Гоббса. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Т. 44.
3. Джон Локк. Енциклопедія філософських наук / відп. ред. Е.П. Ситковский; ред. колегія Б.М. Кедров та ін. М.: Думка, 2015. Т. 3. 471 с.
4. Гегель Г.В.Ф. Философия права / пер. с нем.; ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсесянц. Москва: Мысль, 2018. 534 с.
5. Поппер Карл Раймонд. Открытое общество и его враги. Т. I. Чары Платона / пер. с англ. / под ред. В.Н. Садовского. Москва, 1992. 149 с.

УДК 340.14 (043.2)

Селіщева І. О., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Макеєва О.М.**, к.ю.н.

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРЕЦЕДЕНТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У країнах англосаксонської правової сім'ї прецедент є джерелом права

та обов'язковим для виростання судами під час вирішення аналогічних справ саме завдяки доктрині *stare decisis et non quieta moeme*, що перекладається як «дотримуватись того, що було вже вирішено, та не турбувати те, що спокійно».

Мета дослідження полягає у визначенні значення та місця судового та адміністративного прецеденту як джерела права в національній правовій системі. Вивченням питання даного феномену займались вчені-юристи: Р. Майданик, С. Шевчук, В. Субботін, О. Філонов, Л. Князьков, І. Тодоров, В. Ткаченко, М. Вільгушинський, О. Дашковська, В. Копейчиков, О. Зайчук, О. Скакун.

Прецедентне право – досить гнучка система, яка дає можливість судам найбільш вдало вирішувати справи та суперечки, що виникають, враховуючи при цьому не лише безкомпромісне підкорення практиці, що вже склалась, а й використання власної правосвідомості та досвіду судді, а також усі фактичні обставини справи.

Запровадження судового прецеденту надасть змогу зменшити кількість судових спорів, навантаження судової системи, а це є одним із кроків зближення України з європейською спільнотою. Застосування прецедентного права є більш «відкрите та чесне» обґрунтування судових рішень, тоді як континентальна практика намагається силою втиснути кожную життєву ситуацію у заздалегідь розроблену класифікацію і таким чином підійти більш спрощено до вирішення спірних правових питань. Поява прецеденту фактично є процесом заповнення прогалін у праві [1, с. 126].

Судовий прецедент з моменту свого виникнення набуває статусу норми права (прирівнюється до неї), застосування ж аналогії буде мати значення тільки для конкретної юридичної справи. Ще одна цінність правового прецеденту полягає в тому, що він характеризується властивістю загальнообов'язковості його врахування в майбутньому, натомість ані аналогія права, ані аналогія закону, які застосовуються в процесі заповнення прогалін, такої властивості не мають [2, с. 47].

Необхідність застосування перцедента в майбутньому може ґрунтуватися лише на основі загальних вимог принципу законності, відповідно до якого правильне застосування законів є не правом, а обов'язком суб'єктів правозастосування. Система прецедентного права робить прозорою і передбачуваною як судову систему, так і діяльність усіх державних органів, оскільки будь-який орган чи посадова особа не зможуть за аналогічних обставин відступити від правила, закріпленого в цьому рішенні. За таких обставин втрачає сенс чинити тиск на суд чи будь-яку посадову особу, зменшується кількість скарг і знижується рівень корупції, оскільки ніхто не зможе діяти в аналогічній справі інакше, як у попередній.

Запровадження системи прецедентного права зобов'язує суддів, від

районного до Верховного Суду України, постійно підвищувати рівень професіоналізму та компетентності, адже кожна зміна або скасування судового рішення автоматично порушує питання про причини допущених помилок і, як наслідок, тягне дисциплінарну відповідальність. Європейський вибір України потребує докорінних змін у правовій системі держави [3, с. 60].

Доцільність використання правового прецеденту та судової практики як джерел права, незважаючи на дискусійність своєї природи, не повинна викликати сумнівів, що допоможе правильно дослідити в подальшому перспективу розвитку на вдосконалення системи джерел права.

Навіть якщо припустити необхідність позитивного вирішення питання щодо визнання рішень суду судовими прецедентами, останнє можливе за умови попереднього наукового обґрунтування співвідношення судового прецеденту з іншими джерелами права (тобто його місця в системі джерел права) й чіткого механізму прийняття та дії судового прецеденту [4, с. 55].

Це передбачає визначення суб'єктів прийняття такого прецеденту (зокрема, такими мають бути лише вищі судові інстанції), яка частина рішення має вважатися, власне, прецедентом, тобто вважатиметься нормативно зобов'язуючою тощо.

Отже, правова система України в цілому відкрита для запровадження судового прецеденту, але для цього потрібно визнати необхідність і доцільність такого процесу. Запровадження правового прецеденту є кроком вперед у розвитку та удосконаленню національного законодавства. Завдяки судовим прецедентам і судовій практиці відбувається не тільки індивідуально-правове, а й нормативно-правове регулювання суспільних відносин.

Література

1. Белкін М.Л. Значення та перспективи впровадження судового прецеденту в судочинстві України в контексті забезпечення єдності правозастосування *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2012. С. 125-133.
2. Погрібний І.М., Матат Ю.І. Судовий прецедент та його значення в процесі подолання прогалін у законодавстві. *Право і безпека*. 2009. № 3. С. 45-49.
3. Белкін М., Белкін Л. Актуальні питання однакового застосування законів в адміністративному судочинстві. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2011. № 1. С. 59-68.
4. Майданик Р. Англійський судовий рецедент як джерело права. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 52–61.